

Vilhelm Johannesen:

Bankarnir eiga ikki at vera lagdir saman

- og Fíggjargrunnurin eigur at verða skipaður í tveir grunnar, soleiðis at annar grunnur kemur at eiga meirilutan í báðum bankunum, meðan hin grunnur kemur at eiga partapeningin í móðurfelagnum Føroya Fiskavirking, segði Vilhelm Johannesen á tingi. Hann legði stóran dent á, at føroyingar sjálvir fáa størri vald, bæði tá talan er um grunnarnar, bankarnar og Føroya Fiskavirking. Vit prenta ein part av røðuni, framsøgumaður javnaðarfloksins helt á tingi í samband við fíggjarlógar- og lógmansrøðuordaskifti

Í endanum á lógmansrøðuni – í tí partinum, sum nevnt »Samgonga og samstarv«, sigur lógmaður: »Í hesi sera torfæru tíð er neyðugt meira enn nakrantíð, at vit – flokkarnir, ið hava átið okkum at stýra – standa saman um at loysa vandamálini og lata seráhugamálini, sum hvør flokkur sær hevur, liggja, elva tey til ósemyr, sum koma samstarvinum í vanda og taka tíð og orku, sum eigur at verða nýtt til at loysa tað, sum veruliga trókar á«.

Í stóran mun kann eg taka undir við lógmanni í hesum. Soleiðis sum stóðan í føroyska samfelagnum er í løtuni, er tað sera umráðandi, at vit hava so trygg politisk viðurskifti, sum yvirhøvur gjørligt. Men hinvegin má eg gera vart við og undirstrika, at í stevnumiðunum hjá javnaðarflokkinum stendur: »Tað almenna skal skipa fyri, at ikki bert tey, ið hava peningaveldi, sleppa

at keypa øll rættindi til skip, fisk og virkir«.

Eg eri sannførdur um, at bæði lógmaður og hini landsstýrisumboðini hjá javnaðarflokkinum standa aftan fyri hesi orðini í stevnumiðunum hjá javnaðarflokkinum. Eg rokni eisini við, at hinir báðar samgonguflokkarnir – bæði landsstýrisumboðini og tingmanningarnar hjá teimum – kunnu taka undir við hesum sjónarmiði. Eg ivist heldur onga løtu í, at andstöðuflokkarnir her á tingi eisini eru rættuliga samdir í hesum sjónarmiði.

Hesi orðini burtur úr stevnumiðunum floksins meti eg sum ein sera týðningarmiklan part av floksins grundleggjandi politisku sjónarmiðum. Men tilmælið frá bygnadarnævndini um umsetligar kvotur er á óngan hátt í trád við hetta sjónarmið. Tvørtur ímóti. Tað er virksemd hjá Fíggjargrunninum frá 1992 heldur

ikkí. Tað sama kann sigast um virksemd hjá teimum báðum stóru bankunum, sum tað almenna eigur ígjøgnum Fíggjargrunnin, og um virksemd hjá Føroya Fiskavirking, ið virkar undir somu »paraply«.

Sum vera man ger lógmaður nógv burtur úr bankakreppunum, sum hava verið hetta seinasta árið. Hetta verður gjørt fyrst í røðuni – í tí partinum, sum nevnt »Politiska stóðan og gongdin« og síðani í tí partinum, ið nevnt »Fíggjar- og búskaparmál«. Nevnt verður, at føroyski skattgjaldarin er skuldarbundin við umleið 1 milliard krónur, fyri at bjarga teimum báðum bankunum. Í dag er talið nærri 1,5 milliard krónur.

Í lógmansrøðuni verður eisini greitt frá samráðingunum, sum hava verið millum Ríkisstjórn Danmarkar og Føroya Landsstýri 6. ok-

tober 1992, 1. februar og 28. mai 1993. Eitt úrslit av samráðingunum er Fíggjargrunnurin frá 1992, sum nú eigur meirilutan í báðum teimum stóru bankunum, og meirilutan í móðurfelagnum Føroya Fiskavirking. Aftaná tær seinastu samráðingarnar og aftan á ta seinastu almennu peningainnspræningina í bankarnar, er komið í ljósmála, at nú skulu teir báðir stóru bankarnir leggjast saman til ein banka.

Tíverri er fólksins álit á bankarnar nógv vikið hetta seinasta árið. Og alt bendir á, at hetta álit fer at vikna enn meira, um so verður, at báðir bankarnir verða samanlagdir. Alt fleiri og fleiri ímynda sær, at tíðin í Føroyum verður skruvað aftur um 1856, tá Kongaligi einahandilin varð tikin av. Tá talan er um bankavirksemd, fiskiðnað og fiskivinnu annars bera fleiri ótta fyr, at vit koma aftur í einahandilstíðina.

Tað, sum eg higartil hava sagt um frágreiðingina frá bygnadarnævndini, um Fíggjargrunnin frá 1992, um bankarnar og um Føroya Fiskavirking, kann fáa fleiri at ivast í, um Vilhelm Johannesen er framsøgumaður fyr tann størsta samgonguflokkinn, ella um hann er framsøgumaður fyr ein av andstöðuflokkunum ella ta samlaða andstöðuna. Men her skal ongín ivi vera. Eg eri framsøgumaður fyr

javnaðarflokkinn og eg eri partur av samgonguni og standi aftan fyri sitandi landsstýri.

Hesar atfinningar eru ikki vendar ímóti sitandi landsstýri og sitandi samgongu. Tær eru heldur ikki vendar ímóti landsstýrinum, sum sat frammanundan, og heldur ikki ímóti samgonguni, ið stóð aftan fyri tað landsstýrið. Tær eru vendar ímóti donskum politikarum og donskum embætismennum. Ímóti tí donsku leiðsluni í Fíggjargrunninum, ímóti tí donsk/føroysku leiðsluni í Føroya Fiskavirking og donsk/føroysku leiðslunum í bankunum.

Tað er so, sum partamaður mín, Atli P. Dam, fólkatingsmaður, segði í einum orðaskifti í danska fólkatætinginum fyri nøkrum mánaðum síðani. Danskir myndugleikar hava seymað klæði og smoygt tey niður yvir høvdið á føroyingum. Teir tóku ikki mál áðrenn klæðini fóru til seytingar. Og heldur ikki sluppu vit, sum skulu ganga í hesum klæðum, at passa klæðini áðrenn tey skuldu takast í nýtslu. Úrslitið er sjálvandi hareftir.

Hetta seinasta árið eru tvey føroysk landsstýri sett upp ímóti múrinum av donskum myndugleikum. Og har hava tey fingið byrsmálan fyr bringuna. Og her hava allir danskir flokkar, uttan tveir, nevnlíga polarnir í donskum politikki, verið medvirk-

andi. Tá vit tosa um samráðingar 6. oktober 1992, 1. februar og 28. mai í ár, so er hetta ikki heilt rætt. Talan hevur ikki verið um samráðingar. Talan hevur verið um beinleiðis »harraboð«.

Nú skal eg ikki bara standa her og finnst at og vísa á ta skeivu gongdina í samfelagnum og spáa um døgur útlit sum tað, at stóðan verður verri enn hon var áðrenn bátsbandið varð avloyst, og verri enn hon var áðrenn Kongaligi einahandilin varð tikin av í 1856. Eg skal eisini royna at vera konstruktivur og vísa á onkra gongda leið burtur úr hesum ófari, okkara samfelag stevnr út.

Vanlukkan er tann, at tann nýggi, stóri bankin, móðurfelagið Føroya Fiskavirking og Fíggjargrunnurin í roynd og veru eru ein og sama fyrteik. Hesir hava tikið sær buktina og báðar endarnar tá tað snýr seg um føroyskt vinnulív. Hetta merkir, at lív ikki verður lagað teimum fiskavirkjum, sum vilja vera uttan fyri móðurfelagið. Og tað merkir aftur, at fiskiskipini koma at fáa ein pris, ið verður ásettur av Føroya Fiskavirking, uttan kapping av nøkrum slag frá øðrum øðrum.

Ein treyt fyr at sleppa undan hesum er, at teir báðir stóru bankarnir ikki verða lagdir saman, at Fíggjargrunnurin frá 1992 verður skipaður í tveir grunnar, soleiðis at annar grunnur kemur at eiga meirilutan av partapeninginum í báðum bankunum, meðan hin grunnur kemur at eiga partapeningin í móðurfelagnum Føroya Fiskavirking, og at føroyingar sjálvir fáa størri vald, bæði tá talan er um grunnarnar, bankarnar og Føroya Fiskavirking.

Men treytin fyr at ein slík umskiping av øllum hesum viðurskiftum kann lata seg gera, er tann, at avtalurnar, sum eru gjørdar við donsku stjórnina 6. okt. 1992, 1. febr. og 28. mai 1993, verða broyttar. Um hetta letur seg gera, ber sjálvandi ikki til hjá mær at sika, men eg vil mæla til, at okkara landsstýri undir samráðingunum við stjórnina nú til heystar, gera hesa royndina, og leggja alla orku í at royna eitt-hvørt, sum ber á hetta borðið.

Eg meti eina broyting í hesum viðurskiftum sum eina avgjørd treyt fyr, um vit skulu varðveita eitt sunt vinnulív í Føroyum. Hetta er ein treyt, um ikki øll fiskavirkini skulu enda í Føroya Fiskavirking, soleiðis at vit fáa eina óhugnaliga monopolstöðu, sum fer at valda innan peningahimin, innan fiskiðnaðin og innan fiskivinnuna yvirhøvur. Hetta eiga vit at leggja alla orku í at sleppa undan.